

ผลกระทบจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว
ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

Impact of Asean Free Trade Agreement Policy on Rice Farmers in
Samkhok District, Pathumthani Province

ฤติมา อ้ายแก้ว

Ritima Aikaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับจากการดำเนินนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียน 2) ศึกษาสภาพการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเพื่อรองรับกับการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนข้าว และ 3) สำรวจปัญหาอุปสรรคและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากเกษตรกรชาวนาในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน 132 ราย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ผลด้วยสถิติพรรณนา และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบที่เกษตรกรชาวนาได้รับจากการดำเนินนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน พบว่าเกษตรกรได้รับผลกระทบจากผลการดำเนินการตามนโยบายทั้งด้านบวกและด้านลบอย่างมาก 2) การนำนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนมาใช้ก่อให้เกิดการปรับตัวของผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มคุณภาพข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และ 3) ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรชาวนาที่สำคัญคือ ปัญหาด้านระบบชลประทาน มีน้ำไม่สม่ำเสมอ ต้องการให้รัฐบาล หน่วยงานราชการและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ และสนับสนุน ทั้งในด้านการผลิตด้านการตลาด ด้านราคา

คำสำคัญ: นโยบายเปิดเขตการค้าเสรี, ผลกระทบต่อนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน, เกษตรกร

Abstract

This study aims to 1) study the effects that the rice farmers receive from the implementation of the ASEAN Free Trade Policy 2) study the conditions of adaptation of rice farmers to support the opening of the ASEAN Free Trade Area and 3) survey the problems Obstacles and needs of rice growers This study uses quantitative research methods. Data were collected from farmers in Sam Khok District. The data were collected by questionnaires and analyzed by descriptive statistics and t-test.

The results of the research were as follows: 1) the effects that the rice farmers receive from the implementation of the ASEAN Free Trade Policy, it was found that farmers were greatly affected by both the positive and the negative implementation of the policy. 2) the use of the open ASEAN Free Trade Area policy led to the adjustment of rice growers in Sam Khok District. Reducing production costs and increasing the quality of rice in order to get quality produce. 3) the problems and obstacles of the farmers are important. Problems with irrigation systems There is uneven water Want the government Government agencies and Relevant staff come to help and support in terms of production, marketing, price.

Keywords: Trade Area Open Policy, Impact on ASEAN Free Trade Area Policy, Farmers

Received: 2020-03-21

Revised: 2020-05-28

Accepted: 2020-09-05

บทนำ

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่และส่งออกข้าวอันดับ 1 ของโลกมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ภายใต้การยอมรับในคุณภาพข้าวไทยที่ดีกว่าผลผลิตข้าวในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ข้าวเป็นอาหารหลักประจำชาติและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญยิ่งของประเทศไทยโดยมีชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั้งประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 56-58 ของเกษตรกรทั้งหมด ผลผลิตข้าวเปลือกในปีละประมาณ 28-30 ล้านตันคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 180,000-200,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงเกษตรกรในระดับรากหญ้าอีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ สามารถสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าประเทศปีละประมาณ 80,000-100,000 ล้านบาทรวมทั้งเป็นพืชที่สร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับประชากรของประเทศ (กรมการค้าภายใน, 2559) ประเด็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อข้าวของประเทศไทยจากการเปิดเสรีสินค้าภายใต้กรอบ เสรีการค้าอาเซียน (AFTA) คือให้กลุ่มอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศบรูไน จะต้องปรับ ลดภาษีเหลือร้อยละ 0-5 ในปี พ.ศ. 2558 ยกเว้นประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และ ประเทศเวียดนาม จะล่าช้าออกไป ในภาวะที่กลุ่มเกษตรกรไทยยังขาดความพร้อมต่อการรองรับกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม มีการร่วมกันจัดตั้งบริษัทค้าข้าวเช่นเดียวกับ ประเทศฟิลิปปินส์ ที่ล่าสุดเสนอลดภาษีนำเข้าข้าวเหลือร้อยละ 5 ให้ประเทศไทย ภายใต้โควตา 50,000 ตัน เพื่อชดเชยกรณีประเทศฟิลิปปินส์ไม่สามารถปฏิบัติ ตามข้อตกลงการลดภาษีภายใต้ (AFTA) ได้ประเทศอินโดนีเซีย จะลดภาษีนำเข้าข้าวเหลือร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2558 และประเทศมาเลเซีย จะลดภาษีนำเข้าจากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2558 สะท้อนถึงความไม่พร้อมต่อการเปิดเสรีระหว่างกันในกลุ่มอาเซียน

ภาวะดังกล่าว การที่ประเทศไทยต้องลดภาษีข้าวเหลือร้อยละ 0 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2555 ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ยังให้ความสำคัญและปกป้องเกษตรกรของตน อำนาจกลายเป็นปัจจัยผลักดันต่อการไหลเข้าของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านสู่ประเทศไทยในปริมาณที่มากขึ้น โดยเฉพาะข้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งมีการเพาะปลูกที่ขยายตัวมากขึ้นตามการเข้ามาลงทุนของกลุ่มทุนต่างชาติ และการมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าชาวนาไทย อันจะเป็นแรงจูงใจต่อการลักลอบนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมสิทธิข้าวไทย และจะกลายเป็นผลกระทบต่อทิศทางราคาข้าวของชาวนาไทยที่จะไม่เป็นไปตามกลไกตลาดอย่างแท้จริง ท้ายที่สุดย่อมส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพราคาข้าวที่จะไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก นอกเหนือจากนี้ สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือ การลดความน่าเชื่อถือในคุณภาพข้าวไทยจากปัญหาการปลอมปนข้าวแล้วส่งออกในนามข้าวไทย ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยเคยประสบปัญหาด้านคุณภาพข้าวที่ส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศในกลุ่มข้าวคุณภาพปานกลาง ที่สำคัญหากข้าวที่นำมาปลอมปนเป็นข้าวตัดแต่งพันธุกรรม (จีเอ็มโอ) ในมุมมองของตลาดต่างประเทศจะกลายเป็นการทำลายภาพลักษณ์ในคุณภาพของข้าวไทยทั้งระบบ ที่อาจประสบปัญหาการตรวจสอบจากประเทศนำเข้าและเป็นภาระของการเพิ่มขึ้นในด้านต้นทุน

ดังนั้น ประเด็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อชาวนาไทย คงเป็นทิศทางราคาข้าวในประเทศจะตกต่ำตามการไหลเข้าของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน แม้ภาครัฐจะออกมาตรการจำกัดการนำเข้าได้ เพียงเฉพาะข้าวสาร โดยห้ามนำเข้าข้าวเปลือก ต้นข้าว และพันธุ์ข้าว พร้อมกับจำกัดช่องทางการนำเข้าและระยะเวลาการนำเข้า แต่จากผลผลิตข้าวของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้นตามทิศทางการลงทุนด้านการเกษตรจากกลุ่มทุนต่างชาติ นับเป็นโอกาสต่อการแข่งขันทางการค้ากับข้าวคุณภาพเดียวกับไทยที่จะออกสู่ตลาดโลก ซึ่งจะเป็นผลกระทบทางอ้อม ต่อการสูญเสียการแข่งขันและจะทำให้ทิศทางราคาข้าวในประเทศตกต่ำ เมื่อประกอบกับก่อนการเปิดเสรีข้าวที่จะเริ่มในปี พ.ศ. 2558 แต่ยังไม่มีความพร้อมต่อการรองรับผลกระทบของกลุ่มชาวนาเอง ทำที่การเคลื่อนไหวของชาวนาจึงยังไม่ชัดเจน แต่หลังจากการเปิดเสรีแล้ว

ทิศทางราคาข้าวที่ชาวนาขายได้ตกต่ำ ทั้งการถูกเอาเปรียบจากผู้ค้าข้าวหรือการตกต่ำของราคาข้าวตามกลไกตลาดล้วนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเรียกร้องของชาวนาต่อการดำเนินงานของภาครัฐที่ขาดความรอบคอบท่าทีต่อการเปิดเสรีข้าวของภาครัฐและกลุ่มที่เกี่ยวข้องมาตรการช่วยเหลือชาวนาของภาครัฐที่ผ่านมาจะให้ความสำคัญต่อราคาข้าวมากกว่าการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อสร้างจุดแข็งให้แก่ข้าวไทย แม้จะช่วยลดการเคลื่อนไหวของชาวนาจากปัญหาราคาข้าวตกต่ำได้แต่กลับเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพราคา ข้าวในระยะยาวอย่างไรก็ตามข้าวจัดเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย โดยที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ ในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยส่งออกข้าวมีมูลค่าสูงถึง 5,399 ล้านดอลลาร์ คิดเป็นส่วนแบ่งในตลาดโลกร้อยละ 47.41 เป็นอันดับ 1 ของโลก และข้าวยังเป็นอาหารหลักของคนไทย เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญรวมทั้งเป็นแหล่งรายได้ให้กับชาวนาไทยกว่า 3,700,000 ครัวเรือน และหากพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกข้าวไทยในปี พ.ศ. 2550 พบว่าข้าวมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 30.8 ของมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตร และคิดเป็นร้อยละ 3.3 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด จึงถือได้ว่าข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย (ศูนย์ศึกษาการค้ำระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้า, 2554)

จากแนวคิดนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการดำเนินกรนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน เกษตรกรมีวิธีเตรียมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร เกษตรกรได้รับผลกระทบมากน้อยแค่ไหน สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือ โดยการปลูกข้าวทางเหนือของประเทศไทยจะปลูกข้าวเหนียวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนโดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว 3,130,211 ไร่ ผลผลิต 1,397,635 ตัน ผลผลิต 451 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นเนื้อที่ปลูกข้าวเหนียวร้อยละ 25.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคเหนือ พื้นที่ปลูกข้าวเจ้า 9,233,475 ไร่ ผลผลิต 3,490,105 ตัน ผลผลิต 387 กิโลกรัมต่อไร่ เนื้อที่ปลูกข้าวเจ้าร้อยละ 74.68 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคเหนือ (สรโรชิน หน่อรัตน์, 2558) จะเห็นได้ว่าพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวน้อยกว่าข้าวเจ้า เพราะปลูกเพื่อเก็บไว้บริโภคเท่านั้น ที่เหลือจากบริโภคจึงจะจำหน่ายโดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด โดยการศึกษาจะเจาะจงเฉพาะในพื้นที่อำเภอสามโคกปทุมธานี เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และเป็นพื้นที่สามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง คือ ฤดูนาปี และฤดูนาปรัง เพราะอยู่ในพื้นที่รับน้ำชลประทานบริเวณที่ปลูกข้าวอยู่ตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ได้รับจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียน
2. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อรองรับกับการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนข้าว
3. เพื่อสำรวจปัญหา อุปสรรคและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการค้าเสรีอาเซียน เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Agreement: AFTA) จัดทำขึ้นในปี 2535 ภายใต้สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) เป็นการรวมตัวทางเศรษฐกิจในรูปแบบเริ่มต้นของการรวมตัวกันโดยมีที่มาจากแนวคิดจากทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Theory of Comparative Advantage) ของนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษเดวิดริคาร์โด (David Ricardo) โดยทฤษฎีดังกล่าวเป็นทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

สมัยคลาสสิก (Classic Theory) ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้มีมุมมองว่าประเทศแต่ละประเทศควรเลือกที่จะผลิตและส่งออกสินค้าที่ตนเองได้เปรียบหลักการของเขตการค้าเสรีของอาเซียนคือประเทศสมาชิกได้ร่วมกันจัดทำความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยมีหลักการสำคัญคือ 1) ประเทศสมาชิกจะได้รับประโยชน์ทางภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีของประเทศสมาชิกอื่นสำหรับสินค้าหนึ่งก็ต่อเมื่อได้นำสินค้านั้นมาลดภาษีลงเหลือร้อยละ 20 หรือต่ำกว่าและเป็นสินค้าที่อยู่ในบัญชีลดภาษีของประเทศสมาชิกทั้งสอง 2) ประเทศสมาชิกต้องยกเลิกมาตรการจำกัดการนำเข้าทันทีที่ลดภาษีลงเหลือร้อยละ 20 หรือได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีรายได้เขตการค้าเสรีอาเซียนจากประเทศสมาชิกอื่นและจะต้องยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าอื่น ๆ ที่เหลือภายใน 5 ปีหลังจากนั้นและ 3) สินค้าที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน ปัจจัยสำคัญในการขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลกผ่านการลดอัตราภาษีศุลกากรและข้อจำกัดทางการค้าอื่น ๆ ที่มีใช่ว่า (Non-Tariff Barriers) และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิกอันจะนำไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) รูปแบบการค้าบริการตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการขององค์การการค้าโลกมี 4 รูปแบบ (อากรณ ชีวะเกรียงไกร, 2553)

แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจเขตการค้าเสรี ประชาคมอาเซียน AEC เป็นการพัฒนามาจากการเป็น สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations: ASEAN) เป็นกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาคขนาดใหญ่ มีประชากร รวมกันเกือบ 500 ล้านคน ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ตกลงกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ

1. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community: AEC)
2. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Socio-Cultural Pillar)
3. ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (Political and Security Pillar)

ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียน รวม 10 ประเทศได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา บรูไน โดยอาเซียนได้วางแผนงานในการผลักดัน การก้าวไปสู่ภูมิภาคที่เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิต ระหว่างกันได้อย่างเสรี (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2558)

ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากประชาคมอาเซียน

1. ป้องกันความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อช่วยส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค
2. ช่วยให้มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ควบคุมการทำงานของภาครัฐให้ มีความโปร่งใส
3. ช่วยสร้างอำนาจต่อรองแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนในเวทีโลกทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง
4. ตลาดขนาดใหญ่ของอาเซียนกว่า 600 ล้านคน จะเป็นโอกาสในการขยาย การส่งออกสินค้าไทยมากขึ้นทำให้ตัวเลขการค้าขายสินค้าเพิ่มพูนสูงขึ้น
5. ร่วมมือกันปรับระเบียบ กฎเกณฑ์ของอาเซียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและขจัดมาตรการกีดกัน
6. การรวมเป็นตลาดเดียวกันจะช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในภูมิภาค
7. ช่วยกระตุ้นให้ภาคส่วนต่าง ๆ ของไทย อาทิ ภาคธุรกิจ เกษตร ท่องเที่ยว เป็นต้น
8. ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศในอาเซียนรวมทั้งประเทศไทย
9. การลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนจะช่วยลดปัญหา การโยกย้ายถิ่นฐานของประเทศที่พัฒนาน้อยกว่า
10. ช่วยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความยากจนจะลดลง สามารถเข้าถึง

การศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีสวัสดิการทางสังคมที่มั่นคงและมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

แผนยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ฉบับที่ 3 ปี 2558-2562 กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมการข้าว, 2558)

พันธกิจ

1. การควบคุมพื้นที่ปลูกข้าวและปริมาณผลผลิตข้าวทั้งประเทศให้เหมาะสม
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวนามีความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวสูงขึ้น
3. ส่งเสริมสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเพิ่มมูลค่าของสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว
4. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ชาวนาและองค์กรชาวนามีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง มีการดำเนิน

ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

5. วิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว การลด ต้นทุนการผลิตข้าว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวที่มีมูลค่าเพิ่ม และวิจัยภาวะเศรษฐกิจสังคมของชาวนา

เป้าประสงค์

ชาวนาไทยผลิตข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตข้าวรวมทั้งประเทศที่สมดุลกับอุปสงค์ผลผลิตต่อไร่สูง ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ผลผลิตมีคุณภาพ มีความปลอดภัย และมีมูลค่าสูง ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น และองค์กรชาวนามีความเข้มแข็ง

เป้าหมาย

1. ปริมาณการผลิตข้าวที่สมดุลกับอุปสงค์โดยลดปริมาณการผลิตข้าวที่ยังเกินอุปสงค์อยู่ จนเหลือปริมาณข้าวที่ผลิตได้ในปีเพาะปลูก 2562/63 จำนวนไม่เกิน 33 ล้านตันข้าวเปลือก

2. การผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยในปีเพาะปลูก 2562/63 มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยข้าวทุกกลุ่มพันธุ์ไม่ต่ำกว่า 509 กิโลกรัม ต้นทุนการผลิตต่อไร่ไม่เกิน 4,000 บาท และต้นทุนการผลิตต่อตันไม่เกิน 7,800 บาท

3. ปริมาณข้าวเปลือกที่มีคุณภาพและปลอดภัยจากแปลงผลิตข้าวที่ได้รับการรับรอง มาตรฐาน ปี 2562 ไม่น้อยกว่า 10 ล้านตัน

4. องค์กรชาวนาประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชน กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เมื่อสิ้นสุด ปี เพาะปลูก 2562/63

มาตรการการเตรียมความพร้อมภาครัฐต่อเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีความรู้ ความสามารถ พร้อมทั้งปรับตัวรองรับกับการค้าเสรี ที่มีการลดต้นทุน พร้อมกับการเพิ่มคุณภาพข้าว ทั้งนี้ทางกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการให้ความรู้แก่เกษตรกร เกี่ยวกับเรื่องของการลดต้นทุนข้าว และมีมาตรการใช้สูตร 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติโดยตั้งเป็นโมเดลไว้เพื่อง่ายต่อการจำ (กรมการข้าว, 2558)

โมเดล 3-1-2 สูตรลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตข้าว ให้เกษตรกรชาวนา ดังนี้

3 ลด คือ ช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าว ลดการระบาดของโรค และแมลงศัตรูข้าว

1. ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการปลูก เหลือ 15 – 25 กก./ไร่ ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- กรณีทำเทือกเรียบสม่ำเสมอ ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ละ 15 กก./ไร่
- กรณีทำเทือกไม่เรียบมีน้ำขังบ้างในบางพื้นที่ ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ละ 20-25 กก./ไร่
- กรณีใช้เครื่องพ่นหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ละไม่เกิน 15 กก./ไร่

2. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี แบ่งใส่ 3 ครั้งเท่าที่ข้าวจำเป็นต้องใช้ในการเจริญเติบโต สร้าง รวง สร้างเมล็ด หากใส่ปุ๋ยมากเกินไป ข้าวงาม ต้นอวบ จะกลายเป็นแหล่งอาหารอันโอชะของโรค และแมลง

- ครั้งแรก ข้าว 20 – 25 วัน หรือ ก่อนปักดำ 1 วัน หรือหลังปักดำ 10วัน สูตร 16- 20-0 หรือ 16-

12-8 หรือ 18-12-6 อัตรา 30-35 กก./ไร่

- ครั้งที่สอง ข้าวแตกกอ สูตร 46-0-0 อัตรา 7-10 กก./ไร่
- ครั้งที่สาม ข้าวกำเนิดช่อดอก สูตร 46-0-0 อัตรา 7-10 กก./ไร่

3. ลดการใช้สารเคมี หันมาใช้แนวทางป้องกันการกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวแบบ ผสมผสานแทน เช่น การปลูกข้าวอย่างน้อย 2 พันธุ์ ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ตามคำแนะนำ หมั่น สำรวจชนิดและ ปริมาณโรค-แมลงศัตรูข้าวเพิ่มคือ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการไม่เผาฟาง และมีการจัดการฟางที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับดิน

ปฏิบัติ คือ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพเกษตรกรควรปฏิบัติดังนี้

1. ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพออยู่พอกิน มีความ พอดีไม่ฟุ่มเฟือย
2. การทำบัญชีครัวเรือน บันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อวิเคราะห์หาต้นทุน- กำไร ที่ได้จากการทำนา การลด ต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีการปลูกข้าวแบบใหม่ของกรมการข้าว

การปลูกข้าวด้วยวิธีโยนกล้า (Parachute)

เป็นการทำนาแบบใหม่ที่เป็นแบบผสมผสานกันระหว่างนาดำ กับนาหว่านน้ำตม เป็นวิธีการโยนตุ้มต้นกล้าที่เพาะไว้แล้วลงในแปลง ซึ่งสามารถนำมาใช้แทนการถอนกล้าปักดำด้วยแรงงานคน และการปักดำด้วย เครื่องได้ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่า แต่ได้ผลผลิตไม่แตกต่างจากการปักดำด้วยเครื่อง หรือด้วยคน หรือการ หว่านน้ำตม ที่สำคัญ คือสามารถควบคุมวัชพืชโดยเฉพาะข้าววัชพืชที่กำลังระบาดอย่างรุนแรงได้ผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ และสารเคมีกำจัดวัชพืชลง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อ เกษตรกรผู้ปลูก ข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยจึงได้นำหรือประยุกต์จากแนวคิดดังกล่าวมาใช้และประมวลเป็นกรอบ แนวคิดในการวิจัยดังภาพต่อไปนี้

<p>ผลกระทบของนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน</p> <p>ด้านบวก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพยายามผลิตข้าวให้มีคุณภาพสูงขึ้นเพื่อให้แข่งขันได้ - ช่วยให้เกษตรกรพยายามหาวิธีการลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้แข่งขันได้ - ทำให้เกษตรกรไทยมีโอกาสในการขยายตลาดข้าวไทยให้กว้างขวางขึ้น - เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีอำนาจต่อรองราคาได้มากขึ้น เพราะตลาดขยาย - ทำให้เกษตรกรไทยต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงมาตรฐานการผลิตเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพ - ช่วยทำให้มีการขยายการค้าข้าวระหว่างประเทศมากขึ้น - ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อลดการใช้ปุ๋ย - ชาวนาได้รับความรู้รู้จักลดต้นทุนพัฒนาคุณภาพข้าว และมีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น <p>ด้านลบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำให้มีการไหลเข้าของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีราคาถูกกว่าเข้ามาตีตลาดข้าวในประเทศไทย - การลักลอบนำข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน - ทำให้ราคาข้าวไทยไม่มีเสถียรภาพและไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ - ราคาข้าวในประเทศไทยจะตกต่ำเพราะมีการไหลเข้าของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน - ชาวนาถูกเอาเปรียบจากผู้ค้าข้าวมากขึ้น - เกษตรกรไม่มีความพร้อม - เกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโครงสร้างตลาด และกลไกราคาที่ขาดตอนของเกษตรกรชาวนา - เกษตรกรชาวนาเวียนอยู่กับปัญหาหนี้สินและผลผลิตตกต่ำมากขึ้น 	<p>ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ นโยบายเปิดเขตการค้าเสรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การลดภาษีอย่างต่อเนื่องและให้คงเหลือในอัตราร้อยละ 0 - กำหนดคุณสมบัติผู้นำเข้าข้าว - กำหนดชนิดข้าวที่นำเข้า - กำหนดแนวทางการนำเข้า - ปัญหาและอุปสรรคต่อความ - เข้าใจของเกษตรกรต่อนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี <p>การปรับตัวของเกษตรกรลดต้นทุนการผลิตข้าว 3 ลด</p> <p>เมล็ดพันธุ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้อัตรา 15-20 กก./ไร่ <p>ปุ๋ยเคมี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้ตามคำวิเคราะห์ดิน - ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ <p>สารเคมี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้สารชีวภาพ สมุนไพร - หรือสารจําลอง <p>1 เพิ่ม</p> <p>ความอุดมสมบูรณ์ของของดิน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่เผาฟาง - เพิ่มอินทรีย์วัตถุ <p>2 ปฏิบัติ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2. บันทึกค่าใช้จ่ายในการผลิต
---	---

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชนผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาในประเด็นสถานการณ์ผลกระทบที่เกษตรกรชาวนาได้รับ และการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ต่อนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี วิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินการตามนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี สรรวจถึงความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี สรรวจปัญหา อุปสรรคและผลกระทบของเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวโดยทำการศึกษากับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนาที่อาศัยอยู่ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน 843 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนาที่อาศัยอยู่ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จำนวน 132 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณของ Yamane

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ผลกระทบของนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ นโยบายเปิดเขตการค้าเสรี

4. ขอบเขตด้านสถานที่ และระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2562 – มีนาคม พ.ศ. 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยจะสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวกับเกษตรกรแบบสอบถามมี 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการทำนาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนอื่น ๆ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะ รูปแบบ วิธีการเขียนแบบสอบถามจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

2. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลกระทบจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

3. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ประเด็นที่เกี่ยวกับเกษตรกร แบบสอบถามมี 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการทำนาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนอื่น ๆ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวใน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อมูลรวม 2 ข้อมูลคือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่ม กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้พบต่อการเปิดเขตการค้าเสรี

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจาก หนังสือ บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ข้อมูลหนังสือราชการ เอกสารการประชุมสัมมนา บทความ เอกสารทางวิชาการ ระบบออนไลน์ และบทความที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามที่เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยแบบสอบถามผู้ศึกษาจะสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรชาวนา โดยสอบถามข้อมูลทั่วไป และจัดเก็บเป็นตารางเพื่อใช้ในการศึกษา

2. แบบสอบถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีของ เกษตรกรชาวนาในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับจากนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยแบ่งเป็นผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายด้านบวก พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.97) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นข้อพบว่า ได้รับผลกระทบในระดับมากทุกประเด็น มีรายละเอียดดังนี้ การดำเนินนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ทำให้เกษตรกรไทยมีโอกาสในการขยายตลาดข้าวไทยให้กว้างขวางขึ้น มีผลกระทบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ การเปิดเสรีข้าวช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพยายามผลิตข้าวให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อให้แข่งขันได้ มี

ผลกระทบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.94) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีอำนาจต่อรองราคาได้มากขึ้นเพราะตลาดขยาย มีผลกระทบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 1.15)

ผลการวิเคราะห์ระดับผลกระทบที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับจากนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน โดยแบ่งเป็นผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายด้านลบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 1.17) เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นข้อพบว่า ได้รับผลกระทบในระดับมากทุกประเด็น (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.50 - 4.49$) มีรายละเอียด ดังนี้ การดำเนินนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ชาวนาถูกเอาเปรียบจากผู้ค้าข้าวมากขึ้นมีผลกระทบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.99) รองลงมา คือ เกษตรกรชาวนานวนเวียนอยู่กับปัญหาหนี้สิน และผลผลิตตกต่ำมากขึ้น มีผลกระทบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 1.10) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เกษตรกรไม่มีความพร้อม มีผลกระทบในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.10)

2. การปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผลการดำเนินการตามนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการปรับตัวในระดับน้อย โดยรวมเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการปรับตัว แต่การปรับตัวมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากโดย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 1.11) เมื่อพิจารณาถึงการปรับตัวของเกษตรกรในแต่ละประเด็น พบว่า ผลการดำเนินการตามนโยบายทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีการเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูก อยู่ในระดับการปรับตัวมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 1.03) รองลงมา คือ มีรักษาระดับน้ำให้เหมาะกับระยะเวลาการเติบโตของข้าวก่อนปักดำและขณะข้าวตั้งท้อง อยู่ในระดับการปรับตัวมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 1.06) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการลดต้นทุนผลิตข้าว โดยวิธีการปลูกข้าวแบบใหม่ของกรมการข้าวด้วยการปลูกข้าว โดยวิธีการโยนกกล้า อยู่ในระดับการปรับตัวน้อย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.25$, S.D. = 1.17)

3. ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกร และข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จากการแจกแบบสอบถาม 132 ชุด เกษตรกรได้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการผลิต เนื่องจากข้าวมีราคาสูง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีการแข่งขันกันปลูกข้าว ทำให้มีปัญหาด้านการชลประทานน้ำไม่สม่ำเสมอ และราคาปุ๋ยที่แพงขึ้นทุกวัน เกษตรกรขอความร่วมมือทางหน่วยราชการทำการบริหารจัดการระบบการใช้น้ำชลประทานให้เป็นระบบ เนื่องจากปัจจุบันเมื่อทางหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขุดคลองชลประทานแล้วเมื่อเสร็จสิ้นก็ปล่อยน้ำตามมีตามเกิดไม่ได้มีเก็บน้ำไว้ใช้เอง เกษตรกรอยู่ต้นทางมีน้ำใช้แต่เกษตรกรปลายทางขาดแคลนน้ำการจัดการอย่างเหมาะสม ปล่อยให้เกษตรกรแย่งชิงน้ำกันเอง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายใหญ่มีการกักเก็บน้ำไว้ใช้เอง

นอกจากปัญหาเรื่องน้ำ ยังมีปัญหาโรคระบาด ปัญหาเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกทำให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพ เนื่องจากถ้าไปซื้อเมล็ดพันธุ์จากหน่วยราชการจะทำให้มีต้นทุนสูง นอกจากนี้การปลูกข้าวยังมีต้นทุนการผลิตในด้านอื่นๆ สูงขึ้น เช่น ค่าปักดำ ค่าเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง นอกจากนี้ยังขาดแรงงานในการเพาะปลูก ค่าแรงงานสูง ราคาปุ๋ยแพง ขาดเงินทุน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการให้ความช่วยเหลือเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ผลผลิตไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร เพราะมีโรคแมลงมารบกวน โดยเฉพาะหอยเชอรี่ระบาดมาก มีแมลงศัตรูข้าว และโรคใบไหม้ การผลิตมีปัญหาตอนเริ่มปลูกข้าว มีหอยมากและปัจจุบันมีโรคมากทำให้ได้ผลผลิตไม่ค่อยมาก และปัญหาไม่ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้องการและพันธุ์ข้าวที่ตีพอ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีด้านทานโรคสูงของหน่วยงานราชการมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

2. ปัญหาด้านการตลาดและราคา การตลาดถูกกำหนดราคาจากพ่อค้าคนกลางทำให้ราคาตกต่ำ เพราะการกำหนดราคาที่ซื้อไม่มีหน่วยงานของรัฐมาดูแลถึงท้องถื่น ชาวนาไม่มีความรู้เรื่องราคาตลาดทำให้

ราคาถูกกำหนดจากพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้ราคาข้าวไม่แน่นอน บางช่วงราคาแพง บางช่วงราคาถูก เมื่อข้าวออกสู่ตลาดมากขึ้น ราคาข้าวก็จะเริ่มลดลง เกษตรกรมีความจำเป็นต้องขาย จึงทำให้ขาดทุน หรือเกือบขาดทุน และเมื่อราคาข้าวแพง แต่เกษตรกรขายข้าวออกไปแล้ว เพราะไม่มีที่เก็บข้าว ข้าวราคาแพงจึงตกอยู่กับพ่อค้าคนกลาง และในส่วนของสหกรณ์การเกษตรยิ่งซื้อถูกกว่าโรงสีข้างนอก เกษตรกรไม่มีโรงเก็บเมล็ดพันธุ์ เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จมีเมล็ดพันธุ์จำนวนมากสร้างปัญหาให้เกษตรกรไม่มีที่เก็บทำให้เกษตรกรชาวนาจำเป็นต้องขายเมล็ดพันธุ์ทันทีจึงถูกกดราคาขายเมล็ดพันธุ์ไปในราคาถูกเมื่อราคาข้าวมีราคาสูงเมล็ดพันธุ์ก็ตกอยู่ในมือพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรชาวนาไม่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง

3. ปัญหาด้านการช่วยเหลือจากหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกษตรกรได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการล่าช้าเมื่อเกิดปัญหาไม่ว่าจะเกิดโรคระบาด ภัยธรรมชาติ เกษตรจึงต้องการให้ ภาครัฐเป็นผู้รับซื้อโดยตรงจากเกษตรกรโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยในด้านราคาผลผลิต โดยให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการผลิตให้แก่เกษตรกร และให้ภาครัฐเข้ามาแทรกแซง ปรับราคาปุ๋ย ยาปราบศัตรูข้าวให้มีราคาถูกกว่านี้ และต้องการให้จัดให้ระบบน้ำชลประทานอย่างสม่ำเสมอ หรือสร้างอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อนเพื่อให้มีน้ำใช้ในฤดูแล้ง เพื่อให้มีน้ำใช้ตลอด เกษตรกรอยากให้ภาครัฐเข้ามาแก้ปัญหา แบบจริงจัง ความสำเร็จของเกษตรกรอีกอย่างหนึ่งคือการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุน เรื่องลานตากข้าว และเครื่องอบแห้งไว้ประจำหมู่บ้านและตำบล เพื่อแก้ปัญหาเวลาเก็บเกี่ยวหน้าฝน อยากให้หน่วยงานของรัฐมาให้ความรู้ไม่ควรรู้ให้ความรู้เฉพาะทฤษฎีเท่านั้น แต่ควรลงมือปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมตามแบบการปลูกข้าวของชาวบ้าน เพื่อหาสาเหตุการเกิดปัญหา และแก้ปัญหาได้ถูกจุด และให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐเข้ามาทำนาร่วมกับชาวบ้านแบบแปลงสาธิตจริง ๆ เมื่อเกิดปัญหาเกษตรกรจะได้มีที่ปรึกษาและที่พึ่งได้ เนื่องจากเมื่อเกิดปัญหาจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการแบบล่าช้า และไม่ทันเหตุการณ์ อยากให้หน่วยงานราชการเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการ กำจัดแมลงศัตรูข้าว อยากให้ภาครัฐจัดหายาปราบศัตรูข้าวที่ตรงกับโรคข้าวจริง ๆ การเกษตรทุกวันนี้เกษตรกรเหมือนถูกลอยแพ ไม่มีเจ้าหน้าที่หน่วยไหนเลย เข้ามาดูแล ทำไปตามมีตามเกิดไม่ได้ให้คำแนะนำ ด้านการใส่ปุ๋ย และวิธีการใหม่ ๆ เลย อยากให้หน่วยงานภาครัฐช่วยให้ ได้รับความเข้าใจในปัญหาของเรื่องข้าวแก่เกษตรกรให้มากกว่าที่เป็นอยู่ อยากให้หน่วยงาน ราชการส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้ปุ๋ยที่มีราคาถูก โดยรัฐให้การช่วยเหลือหรือใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และอยากให้รัฐบาลจัดหาที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรชาวนา เนื่องจากเกษตรกรชาวนาส่วนใหญ่เช่าที่นา ทำกิน เลยทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง และต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนงบประมาณก่อสร้าง ลานตากข้าว ยุ้งฉาง โรงสีชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสามารถพึ่งพาตัวเองได้ ไม่มีหนี้สิน ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยจัดหาหน้แก่หมู่บ้าน หรือตำบลอย่างน้อย ตำบลละ 2 คัน เพื่อให้เกษตรกรลดต้นทุนในการจ้างแรงงาน อยากให้มีการสำรวจข้อมูลปัญหาอุปสรรคของชาวนา อย่างแท้จริง และนำผลที่ได้ไปประชุมหาทางแก้ไขปัญหาแบบจริงจัง

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.15 ส่งผลถึงการนำนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนมาใช้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ก่อให้เกิดผลกระทบด้านบวก การปรับตัวของเกษตรกรทั้งด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพข้าว และผลผลิตแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความเข้าใจถึงนโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ว่าหากประเทศไทยดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวแล้วจะมีผลประโยชน์ต่ออย่างไร

การศึกษาถึงผลกระทบจากการนำนโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียน ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี นั้นอภิปรายได้ดังนี้

1. หากพิจารณาในหลักการทฤษฎีแล้ว จะพบว่าการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ (AFTA) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าอาเซียนในตลาดโลก โดยประเทศสมาชิกเหล่านี้จะต้องลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 โดยจะเป็นการส่งเสริมให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าเฉพาะที่ตนเองถนัด ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และช่วยขยายตลาดของสินค้าที่ประเทศผลิตได้เกินความต้องการบริโภคภายในประเทศให้มีขนาดกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งมองในภาพนโยบายโดยรวมจะส่งผลต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในประเทศไทยในระดับกว้าง และเกษตรกรในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาจะพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนในระดับสูง/มาก

2. จากการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่าเกษตรกรได้รับผลกระทบ โดยแบ่งเป็นผลกระทบด้านบวก พบว่าเกษตรกรมีผลกระทบด้านบวกในระดับมาก เช่น การดำเนินนโยบายเปิดเขตการค้าเสรี ทำให้เกษตรกรไทยมีโอกาสในการขยายตลาดข้าวไทยให้กว้างขวางขึ้น ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพยายามผลิตข้าวให้มีคุณภาพสูงขึ้นเพื่อให้แข่งขันได้ ทำให้เกษตรกรไทยต้องให้ความสำคัญกับการปรับมาตรฐานการผลิต เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพสูงขึ้น ทำให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่รัฐต้องเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มธาตุอาหารให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อลดการใช้ปุ๋ยให้ชาวนา ทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนาระบบ การผลิตเพื่อให้ชาวนาสามารถลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพข้าวอย่างจริงจังมากขึ้น ช่วยให้เกษตรกร พยายามหาวิธีการลดต้นทุนการผลิตเพื่อแข่งขันได้ ชาวนาได้รับความรู้จากหน่วยงานภาครัฐและ รู้จักลดต้นทุนการพัฒนาคุณภาพข้าวและมีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น ช่วยทำให้มีการขยายการค้าข้าวระหว่างประเทศมากขึ้น และจากการศึกษาผลการดำเนินการตามนโยบายด้านลบ มี 9 ข้อ พบว่า เกษตรกรได้รับผลกระทบจากนโยบายโดยรวมในระดับมาก คือ ชาวนาถูกเอาเปรียบจากผู้ค้าข้าวมากขึ้น เกษตรกรชาวนาเวียนอยู่กับปัญหาหนี้สิน และผลผลิตตกต่ำมากขึ้น เกษตรกรไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องโครงสร้างตลาดและกลไกราคาที่ขาดตอนของเกษตรกรชาวนา ราคาข้าวในประเทศจะตกต่ำเพราะมีการไหลเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินนโยบายเขตการค้าเสรีทำให้มีการไหลเข้าของข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีราคา ถูกกว่าเข้ามาตีตลาดข้าวในประเทศ การลักลอบนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน เกษตรกรรายย่อย ไม่พร้อมจะแข่งขัน การดำเนินนโยบายเขตการค้าเสรี ทำให้ราคาข้าวไทยไม่มีเสถียรภาพและไม่ สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก และเกษตรกรไม่มีความพร้อม

จากการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาราคาข้าวตกต่ำ ผลผลิตน้อย และปัญหาพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้ในเมื่อหน่วยงานภาครัฐได้นำนโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียนมาใช้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่มีความคิดว่านโยบายดังกล่าว สามารถแก้ไขปัญหาราคาข้าวตกต่ำ ผลผลิตน้อย และปัญหาพ่อค้าคนกลาง และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรได้

แต่ทั้งนี้การดำเนินการตามนโยบายการค้าเสรีอาเซียนหรือแผนยุทธศาสตร์ข้าวไทย จะประสบความสำเร็จได้นั้น เกษตรกรผู้ปลูกข้าวคือกลไกสำคัญในการดำเนินงานดังกล่าว ดังนั้นการที่จะให้เกษตรกรให้ความร่วมมือในการดำเนินตามนโยบายหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รูปแบบการผลิตข้าว นั้น หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงวิถีชีวิต อายุ ระดับการศึกษา รายได้ รวมถึงการรับรู้ข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ รัฐบาลและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในด้านการผลิต ด้านการตลาดและราคา ด้านการช่วยเหลือจากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการผลิต หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือในด้านการผลิต เช่น มีการแจกจ่ายเมล็ดข้าวพันธุ์ดีให้แก่เกษตรกรชาวนา เพื่อให้เกษตรกรชาวนามีเมล็ดพันธุ์ที่ได้คุณภาพและผลผลิตสูง ให้ความรู้ในการปลูกข้าววิธีการใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรชาวนา เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และช่วยเหลือด้านการให้ความรู้แก่เกษตรกรชาวนาในการทำปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยอินทรีย์ ให้ความรู้แก่เกษตรกรชาวนาในการกำจัดศัตรูข้าว และในด้านการชลประทาน
2. ด้านการตลาดและราคา รัฐบาลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรจัดหาตลาดรองรับผลผลิตข้าวให้แก่เกษตรกรประกันราคาข้าวในระดับที่เหมาะสม สอดคล้องกับการลงทุนของเกษตรกรชาวนา รัฐบาลควรเข้ามากำหนดราคาข้าวไม่ใช่ให้พ่อค้าคนกลางมาเป็นผู้กำหนดราคา
3. ด้านการช่วยเหลือจากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐบาลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาแบบรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ เนื่องจากเมื่อเกิดโรคระบาดของข้าวให้รีบดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ทัน ภาครัฐควรให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการผลิตให้แก่เกษตรกร และให้ภาครัฐเข้ามาแทรกแซง ปรับราคาปุ๋ย ยาปราบศัตรูข้าว ให้มีราคาถูก จัดให้มีระบบน้ำชลประทานอย่างสม่ำเสมอ หรือสร้างอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อน เพื่อให้มีน้ำใช้ในฤดูแล้ง เพื่อให้มีน้ำใช้ตลอด และให้ภาครัฐเข้ามาแก้ปัญหาแบบจริงจัง
4. ด้านอื่น ๆ รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐควรช่วยจัดหาอาหารเกี่ยวกับข้าวให้แก่หมู่บ้าน หรือตำบล อย่างน้อยตำบลละ 2 คัน เพื่อให้เกษตรกรลดต้นทุนในการจ้างแรงงาน ให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ข้าวพันธุ์ดีแก่เกษตรกรชาวนา ให้มีการสำรวจข้อมูลปัญหาอุปสรรคของชาวนาอย่างแท้จริง และนำผลที่ได้ไปประชุมหาทางแก้ไขปัญหาแบบจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่มีขนาดใหญ่กว่านี้ ควรขยายขอบเขตของการศึกษาในระดับจังหวัดต่าง ๆ เพื่อได้ทราบถึงผลกระทบจากนโยบายเปิดการค้าเสรีอาเซียนต่อเกษตรกรชาวนาผู้ปลูกข้าว เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบ และขั้นตอนในการปลูกข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2558). *แผนยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ฉบับที่ 3 ปี 2558 – 2562*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ: กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2558). *เขตการค้าเสรี*. จาก <http://www.dtn.moc.go.th>.
- กรมการค้าภายใน. (2559). *การประกวดข้าวหอมมะลิของประเทศไทย:อีกหนึ่งของการพัฒนาสู่ตลาดโลกอย่างยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2561, จาก <https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=101&c=2257>
- กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2557). *กรอบและแนวทางการเจรจาสินค้าเกษตรภายใต้องค์การการค้าโลก*. กรุงเทพมหานคร: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.

ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ. (2554). ผลกระทบข้าวไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.citsonline.utcc.ac.th>
ส์โรชิน หน่อรัตน์. (2558). การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทย-
จีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พัฒนาทรัพยากรชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร. (2553). อาฟตา: เขตการค้าเสรีอาเซียน. ค้นเมื่อ 10 กันยายน 2561, จาก
www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/aporn/20100106/94149. Html